

T.B.M.M.
HALKILARIN DEMOKRATİK PARTİSİ
Grup Başkanlığı

Sayı : 334
Tarih : 11.02.2015

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Maden Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifim, genel gerekçesi ve madde gerekçeleriyle birlikte ekte sunulmuştur.

Bilgilerinize ve gereği arz olunur.

Pervin BULDAN
HDP Grup Başkan Vekili

İdris BALUKEN
HDP Grup Başkan Vekili

TRMM KANUNLAR VE KANUNLAR BÖK.LİĞİ
11 Ağustos 2015
Numara: .

TRMM GENEL EVRAK
11 Ağustos 2015
No: 14645

GEREKÇE

Ruhsat hukuku Türkiye Kömür İşletmelerine (TKİ) ait olan Soma Kömür İşletmeleri A.Ş. tarafından hizmet alım yolu ile işletilen Manisa İli Soma İlçesi Eynez mevkiinde bulunan yeraltı kömür ocağında, 13 Mayıs 2014 Salı günü saat 15:10 civarında meydana gelen olay sonucunda 301 maden emekçisinin yaşamını yitirdiği büyük bir facia yaşanmıştır.

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi'nin yaptığı açıklamada Soma'da yaşanan olayda en başta arama kurtarma faaliyetinde zafiyetin ortaya çıktığı ifade edildikten sonra, maden faciasına sebep olan yangının tespit edilebildiği kadarıyla kömür kızışması, takiben kısmi göçük ve karbon monoksit zehirlenmesinden meydana geldiği belirtilmiştir. Aynı açıklamada, "Burada çok açık suçlu özelleştirme politikaları, rödovans sistemi ve güvencesizleştirme politikalarının olduğu" da belirtilmiştir.

Maden ocaklarında çalışan işçilerin İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği sorunu bu kaza sonrası yeniden tartışmaya açılmış ve alınacak tedbirler enine boyuna tartışılmıştır. Televizyon ekranlarında, gazete köşelerinde yapılan tartışmalar işin mahiyetini aşan bir boyuta gelerek bilgi kirliliği oluşturan bir merhaleye ulaşmıştır.

Oysaki "İş güvenliği ve sağlığı" kavramları literatürde net bir şekilde tanımlanmaktadır.

İşçilerin iş kazalarına uğramalarını önlemek amacı ile güvenli çalışma ortamını oluşturmak için alınması gereken tedbirler dizisine "İş Güvenliği" denir

İş sağlığı ve güvenliği; işin yapılması sırasında iş yerindeki fiziki çevre şartları sebebiyle işçilerin maruz kaldıkları sağlık sorunları ve mesleki risklerin ortadan kaldırılması veya azaltılması ile ilgilenen bilim dalıdır. Bir kuruluşun gerçekleştirdiği faaliyetlerden etkilenen tüm insanların (çalışanların, geçici işçilerin, alt yüklenici çalışanlarının, ziyaretçilerin, müşterilerin ve işyerindeki herhangi bir kişinin) sağlığına ve güvenliğine etki eden faktörleri ve koşulları inceleyen bilim dalı olarak tanımlanmaktadır.

Türkiye'de en fazla iş kazasının yaşandığı alanlardan biri madenlerdir. Ağır ve tehlikeli işlerin başında gelen madenlerde iş kanununda belirtilen işçi sağlığı ve iş güvenliğine ek olarak tedbirlerin maden kanununda da bulunması ve bu konuda madenler ile doğrudan sorumlu

bakanlık olan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının da sorumlu olması elzemdir. Maden kanunlarında işçi sağlığı ve iş güvenliğine ilişkin ayrıca hükümlerin bulunması Avrupa ülke örneklerinde karşılaşılan bir durumdur.

İnsan tüketen bir canlı olduğu kadar üreten bir canlıdır aynı zamanda. Yaşamını sürdürebilmek için üretmek, üretmek için ise çalışmak durumundadır. Çalışırken yaptığı iş, kendi özünü de dönüşüme uğratan bir niteliğe sahiptir. Ancak insanın çalıştığı işin niteliği, çalışma koşullarının sağlıklı ve güvenli olmasıyla yakından ilintilidir. İşçi sağlığı ve iş güvenliği konusu dünyanın her yerinde olduğu gibi Türkiye’de de “insan” merkezli olmak zorundadır. Alınacak önlemler konusunda iki başlık hayati öneme haizdir. Bunlardan biri yaklaşımdaki disiplin diğeri de yapılacak yatırımlardır.

Maden Mühendisleri Odası’nın yaptığı bir tespitte belirttiği gibi “madencilik işkolu, özellikle yeraltı madenciliği, gelişmiş kömür endüstrilerine sahip ülkelerde dahi çalışma ortamının en ağır, en zor ve en riskli olduğu kabul edilen iş kollarının başında gelmektedir. Bu nedenle böylesi bir işkolunda, çalışanların sağlığı, iş güvenliği, alınacak önlemler ve yapılacak yatırımlar son derece önemlidir.” tespitinde bulunmaktadır. Yine aynı odanın yaptığı bir başka tespitte “Yeraltı madenciliği; işletme yönteminden-tahkimat sistemine, havalandırmadan-kazı teknolojisine, nakliyatından-yıkanmasına, personel istihdamından-eğitime ve fizibilite etüdünden-yatırımına kadar bir bütün olarak düşünülmesi” gerektiğini söylemektedir.

Özelleştirme politikaları, rödovans sistemi ve güvencesizleştirme politikalarının yarattığı en büyük zafiyet daha fazla kar için “İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği”nin tali plana atılmasıdır. Geline aşama itibariyle özel sektörün bu alandaki yatırımları devletin yaptığı yatırımların çok gerisinde kalmaktadır.

Kamu eliyle üretimin yapıldığı madenler, özel sektöre devredildikten sonra iş kazalarındaki artış çok dikkat çekmektedir. TMMOB’un verilerine göre 2002 yılından 2011 yılına kadar kömür madenlerindeki iş cinayetleri yüzde 40 artmıştır. Bu artışın başlıca nedenleri arasında öne çıkan faktörler ise şu şekilde sıralanmaktadır. Özelleştirme, taşeronlaştırma, maliyetleri düşürmek için işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemlerinin savsaklanması, TTK bünyesinde çalışan işçi sayısının üçte bir oranında azaltılması gibi faktörler sıralanmaktadır. Nitekim devletin, rödovans sistemiyle kömürün tonunun maliyetini 130 dolardan 23 dolara düşürerek

bunun tasarrufun bedelini de yüzlerce işçinin ölümüyle trampa etmesi durumun en vahim yanı olarak ortaya çıkmaktadır.

Tablo sanıldığından da karanlıktır. Özelleştirme ve taşeronlaştırma politikaları sonrası Türkiye ölümlü maden kazalarında Avrupa'da birinci, dünyada ise bu alanda ilk üç sırada yerini almış bulunmaktadır. Bunun için İş cinayetlerinin artışına neden olan taşeron çalıştırma yasaklanmalı ve İşçi sağlığı ve iş güvenliğini piyasaya devreden iş güvenliği yasası kaldırılarak, tüm denetim yetkisi emek ve meslek örgütlerine verilmesini de kapsayan teferruatlı bir değişim ve dönüşümün yapılması acil bir zaruriyet arz etmektedir.

Bu zaruriyete rağmen Resmi Gazete'de 4 Ağustos 2015 tarihinde yayımlanan karara göre, patlama olasılığı yüksek ocaklardaki teçhizat ve koruyucu sistemler 31 Aralık 2019'a kadar "Muhtemel Patlayıcı Ortamda Kullanılan Teçhizat ve Koruyucu Sistemler ile İlgili Yönetmelik'e uygun hale getirilecek. Sistemini yenilemek istemeyen madenler, sorumluluğun işverende olması kaydıyla eskimiş sistemleri kullanmaya devam edebilecek. Yani bu resmi gazete kararı ile Soma katliamına benzer toplu katliamların önü açılacaktır.

Bu durum kabul edilemezdir. Madenlerde yaşanması muhtemel toplu katliamların önüne geçilmesi gereklidir.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- Kanun ile, imtiyaz sahibi olunmayan yerlerin ve ayrıca tarihi, kültürel ve ekolojik tahribat yaratma pahasına gerçekleştirilen maden arama ve işletme çalışmalarının engellenmesi amaçlanmıştır.

MADDE 2- Bu değişiklik ile madenlerde rödöfans sistemiyle taşeronlaştırma uygulamasına son verilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca madenlerde kadrolu çalışmanın yasal güvence altına alınması amaçlanmıştır.

MADDE 3- Madencilik iş kolunda çalışanların, fiziksel, zihinsel ve sosyal refahlarının mümkün olan en yüksek düzeye çıkarılması ve burada tutulması; çalışma koşullarından kaynaklanan sağlık sorunlarının önlenmesi; işçilerin işleriyle ilgili olup sağlığa zararlı risklerden korunmaları; işçilerin fiziksel ve biyolojik kapasitelerine uygun mesleki ortamlarda çalıştırılmaları; işin insana, insanın da işine uygun hale getirilmesi elzemdir. Bu madde ile madencilik iş kolunda maddede sayılan düzenlemelerin yapılması için kamu erkine sorumluluk verilmiştir.

MADDE 4- İnsan onuruna yakışır iş, “kadın ve erkek için özgürlüğün, eşitliğin, güvenliğin ve insana değer verilen koşulların sağlandığı bir ortamda saygın ve üretken iş edinme olanakları” demektir. Özgürce seçilmiş ve üretkenliğe dayalı istihdam; çalışmaya ilişkin hakların güvence altında olması ve uygulanması; çalışanın ve aile üyelerinin sosyal koruma kapsamı içinde olması; sosyal diyalog ve toplu temsile dayalı hakların tanınması insan onuruna yakışır iş tanımının esaslarıdır. Sayılan bu dört unsur birbirini destekler ve unsurlardan birinin yokluğu işin insan onuruna yakışır iş niteliğini ortadan kaldırır. Bu bağlam da bu madde ile madencilik iş kolunun sayılan esaslara uygun olarak örgütlenmesi ve denetlenmesi düzenlenmiştir.

MADDE 5- Bu kanun ile madenlerde işçi sağlığı ve iş güvenliğine yönelik standartların ve ilgili mevzuatın belirlenmesi ve düzenlenmesinde katılımcılığın esas alınması amaçlanmıştır.

MADDE 6- Bu madde ile iş kazaları ve meslek hastalıkları süreçlerini ve işçi sağlığı ve iş güvenliği uygulama düzeylerini izleyip değerlendirecek ve gerekli düzenlemelerin yapılmasını sağlayacak “İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği İzleme ve Değerlendirme Kurulu” kurulması amaçlanmıştır. Kurulun yapısının çoğulcu olması ve bu amaçla iş müfettişlerinin, ilgili sendikaların, ilgili meslek odaları ile birliklerinin ve üniversitelerin eşit sayıda temsil edildiği bir yapı oluşturulmuştur.

MADDE 7- Maden sahası iş kolları içinde risk faktörünün yüksek olduğu bir alandır. Fakat bu duruma rağmen özellikle Avrupa devletleri bu alandaki risk durumunu çok düşük bir seviyeye indirmeyi başarmışlardır. Dolayısıyla ülkemizde yaygın bir yanlış olarak bilinen ve bazen devlet yetkilileri tarafından da dile getirilen “bu işin doğasında var” şeklindeki yargılar geçersizdir. Maden alanlarında ölümler alınacak tedbirlerle önlenebilmektedir. Alınacak tedbirlerden biri de eğitim faaliyetlerinin etkili bir şekilde yürütülmesi, işçilerin yaptıkları işlerde karşılaşılabilecekleri olumsuzluklara karşı bilinçlendirilmesi ve herhangi bir acil durumda ne yapacaklarına dair bilgilendirilmeleridir. Bu madde ile çalışanların maden sahası, yapacakları işler ve karşılaşılabilecekleri acil durum ve olumsuzluklar hakkında belirli aralıklarla tekrarlanan bir eğitim ve bilgilendirme çalışmasının yapılması amaçlanmıştır.

MADDE 8- Maden sahasında yapılan işin risk durumunu en iyi bilenler işçilerin kendileridir. İşçiler maden sahasında oluşabilecek riskleri, denetim eksikliklerini ve sağlık sorunlarını birebir yaşayan kişilerdir. Risk ve sorunlara dair duyarlılık durumları da dışardan gözlemcilere göre çok daha yüksektir. Çünkü söz konusu olan kendi hayatlarıdır. Bu bağlamda maden işletmelerinde maden sahasındaki güvenlik, sağlık, denetim ve önlemlerle ilgili hususlarda alınacak kararlarda işçilerin ve temsilcilerinin karar süreçlerine doğrudan katılımı hayati önemdedir.

MADDE 9- Maden işletmelerinde özellikle riskli durumların ortaya çıkması halinde çalışanların konumlarının bilinmesi hayati önemdedir. Herhangi bir kaza anında kurtarma çalışmalarının doğru biçimde yürütülmesi açısından bu sistemlerin mevcudiyeti işçilerin hayatının kurtarılması açısından elzemdir. Özellikle Avrupa madencilik alanında bu sistemler çok başarılı sonuçlar vermiştir. Ayrıca söz konusu sistemler uluslararası iş güvenliği sözleşmelerinde de önerilmektedir. Bu düzenlemeyle amaçlanan maden alanında oluşabilecek herhangi bir riskli durumda, kurtarma işlemlerinin süratle yerine getirilmesinin sağlanmasıdır. Ayrıca risk durumlarında işçilerin doğrudan karar alma iradesini gösterebilmesinin herhangi bir yaptırımla karşı karşıya kalmaması da işçi sağlığı açısından elzem konulardandır.+

MADDE 10- Yürürlük maddesidir.

MADDE 11- Yürütme maddesidir.

MADEN KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASI HAKKINDA

KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- 4/6/1985 tarihli ve 3213 sayılı Maden Kanununun ek 1 inci maddesinin son fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Kömür havzalarındaki imtiyaz alanının Bakanlar Kurulu kararıyla küçültülmesi sonucu serbest kalan alanlar, hiçbir şekilde ruhsatlandırılmaz ve işletmeye açılmaz. Her türlü doğal sit alanı, orman, akarsu gibi alanlardaki maden çalışmaları ÇED uygulamasına tabi tutulmak zorundadır. Bu alanlarda acele kamulaştırma ve kamu yararı yaklaşımları uygulanamaz.”

MADDE 2- 3213 sayılı Kanunun ek 7 inci maddesi aşağıdaki gibi değiştirilmiştir:

“EK MADDE 7- Madenlerde, hiçbir surette dışarıdan hizmet alımı, taşeron sistemi ya da rödvans sistemiyle taşeron çalıştırma yapılamaz, kadrosuz işçi çalıştırılmaz. Bu Kanun yürürlüğe girdiği günden sonra 3 ay içinde gerekli düzenlemeler yapılır.

MADDE 3- 3213 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“EK MADDE 9- Madencilik iş kolundaki çalışanların, fiziksel, zihinsel ve sosyal refahlarının mümkün olan en yüksek düzeye çıkarılması, çalışma koşullarından kaynaklanan sağlık sorunlarının önlenmesi, işçilerin işleriyle ilgili oluşabilecek sağlığa zararlı risklerden korunmaları, işçilerin fiziksel ve biyolojik yapılarına uygun mesleki ortamlarda çalıştırılmaları devletin yükümlülüğü altındadır.”

MADDE 4- 3213 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“EK MADDE 10- Bakanlık, madenlerde çalışanlar için özgürlüğün, eşitliğin, güvenliğin ve insani koşulların sağlandığı bir ortamda insan onuruna yakışır, üretken iş edinme olanaklarını sağlar.”

MADDE 5- 3213 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“EK MADDE 11- Bakanlıkça madenlere ilişkin oluşturulmuş ve oluşturulmakta olan işçi sağlığı ve iş güvenliğine yönelik standartların ve ilgili mevzuatın belirlenmesi ve

düzenlenmesi işçilerin ve ilgili sendikaların, meslek odalarının ve üniversitelerin katılımı sağlanarak yapılır.”

MADDE 6 - 3213 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“EK MADDE 12- Tüm maden sahalarında, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı iş müfettişlerinin, işçilerin, ilgili sendikaların, ilgili meslek odaları ile birliklerinin ve üniversitelerin eşit sayıda temsil edildiği iş kazaları ve meslek hastalıkları süreçlerini ve işçi sağlığı ve iş güvenliği uygulama düzeylerini izleyip değerlendirecek ve gerekli düzenlemelerin yapılmasını sağlayacak “İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği İzleme ve Değerlendirme Kurulu” oluşturulur.

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği İzleme ve Değerlendirme Kurulunun maden işletmelerindeki izleme, inceleme ve denetimlerine ilgili işletmedeki işyeri, işçi sağlığı ve iş güvenliği temsilcisi de katılır. Bu Kurul; izleme, inceleme ve denetimlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliği açısından riskler oluşturacak durumları tespit etmesi halinde gerekli düzenlemeler yapılınca kadar işletmedeki tüm faaliyetlerin durdurulmasına karar verebilir.”

MADDE 7- 3213 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“EK MADDE 13- Bakanlık maden iş kolunda çalışanlar için işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili konularda hizmet içi eğitim programları düzenler. Bu eğitimlerin uluslararası kriterlere uygun ve yeterlilikte olduğunun, çalışma koşulları, sosyal ve ekonomik haklar boyutunda uluslararası standartlara uygunluğunun tespiti “İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği İzleme ve Değerlendirme Kurulu” tarafından izlenir.”

MADDE 8- 3213 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“EK MADDE 14- Bakanlık maden işletmelerinde maden sahasındaki güvenlik, sağlık, denetim ve alınacak önlemlerle ilgili hususlarda işçi ve işçi temsilcilerinin doğrudan karar alma mekanizmalarına katılmalarını sağlar.”

MADDE 9- 3213 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“EK MADDE 15- Bakanlık maden işletmeleri içerisinde işçilerin herhangi bir anda yer ve isimlerinin tespit edilmesi için uygun sistemlerin oluşturulmasını sağlar. Madenlerde ortaya çıkabilecek her türlü risk anlarında işçilerin doğrudan karar alma ve uygulama hakları

mevcuttur. Bu kararlardan kaynaklı olarak işçiler herhangi bir mali, idari ve hukuki yaptırımla karşı karşıya bırakılamaz.”

MADDE 10- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 11- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.